

Ана Јовашевић
Факултет драмских уметности, Београд

Приказ књиге
Маргарет Ц. Визомирски, Синтија П. Шнајдер,
„КУЛТУРНА ДИПЛОМАТИЈА“, Београд,
Балканкулт, 2006. године, 118 стр.

У издању реномиране издавачке куће „Балканкулт“ из Београда још 2006. године појавила се књига под насловом „Културна дипломатија“ ауторки Маргарет Ц. Визомирски и Синтије П. Шнајдер и од тада заокупља пажњу не само стручњака из ове области, већ и шире јавности. Реч је о јединственој књизи преведеној на нашим просторима која даје преглед основних и најзначајнијих питања везаних за културну дипломатију данас, посебно за њене компаративне аспекте. Значај овакве студије је још већи за нашу државу која се налази на путу евроатлантских интеграција јер она говори само о једном, додуше све значајнијем, аспекту „јавне или званичне“ дипломатије којем државе савременог доба прибегавају. На овај начин је домаћа културолошка, политиколошка, дипломатска, међународна, правна, па и безбедносна литература добила вредно дело које ће представљати незаобилазну литературу свим посленицима, како у области културе, менаџмента културе, културне политике, тако и у области међународних односа и дипломатско-конзуларног права.

У анализи различитих аспеката, садржине, карактеристика и улоге културне дипломатије данас, ауторке су пошле од основних и општих појмова везаних за ову област – а то је појамно одређење културне дипломатије. При томе су пошле, што је логично, од појма и карактеристика јавне дипломатије одређујући је „као унапређење комуникација међу народима којој је циљ да гради споразуме

засноване на заједничким вредностима“. Овако схваћена јавна дипломатија, заправо, представља двосмерни процес комуникације. То значи настојање једне државе да се представа о њој самој и њеним вредностима пренесе другим државама, односно другим народима, потом, приме информације и тежи да се разумеју култура, вредности и представе о другим државама и њиховим народима.

Ауторке на почетку свога рада истичу да појам културне дипломатије није и опште прихваћен у међународним односима, већ се поред овог користе и бројни други појмови као што су: међународна културна сарадња, међународна културна размена, образовна и културна размена, међународна културна политика, међународни културни односи и сл. Без обзира којем се од употребљених термина даје предност требало би истаћи да се ради о идентичној садржини и циљу: уметност представља универзални језик који превазилази језичке и културне баријере; уметност се увек обраћа јавности; уверавање и комуникација нису само ствар информисања и разумног дијалога, већ укључују и емотивну (афективну) димензију; и залагање за међусобно поштовање и разумевање народа и њихових култура се сматра ефикасним механизмом против сила глобализације и културног империјализма.

Када се говори о јавној дипломатији, обично се издвајају њене две главне компоненте. То су политика информисања и културни, односно образовни програми који, у савременим условима велике покретљивости људи, посебно у „Европи без граница“, стављају акценат на размену појединаца и идеја и који се залажу за концепт дугорочног међусобног разумевања међу народима. Иако се ради о изразито хуманистичкој улози културне дипломатије, често се за њу, посебно у теорији међународних односа, каже да она, ипак, представља само облик „меке силе“ у вођењу спољних послова одређених, посебно великих и утицајних држава (као што је нпр. САД).

Други део ове књиге садржи преглед и анализу праксе културне дипломатије које су примењиване у одабраним државама како би читаоци могли да стекну свој суд о облицима испољавања, карактеристикама и садржини културне дипломатије појединих држава, а с друге стране, утврдили и где се налази културна дипломатија Србије данас у односу на друге посматране државе и шта треба учинити како би се унапредило и побољшало њено функционисање у оквиру јавне дипломатије. На овом месту су ауторке

фокусиране на филозофију, приоритете, програме, структуру, финансирање и друге аспекте културне дипломатије. За анализу наведених аспеката културне дипломатије посматране су следеће државе: Аустралија, Аустрија, Француска, Холандија, Јапан, Канада, Сингапур, Шведска и Велика Британија. При одабиру ових држава пошло се од критеријума да се ради о државама које имају стабилне и обимне програме културне дипломатије при чему су узете у обзир и велике и мале државе, затим државе са разних страна света и готово свих континената: Азије, Америке, Европе и Аустралије.

Компаративна анализа културних политика ових држава је узела у обзир следеће показатеље: терминологију и улогу – како се свака од појединих држава односи према културној дипломатији и како је посматра; циљеви и приоритети; структура – како се води културна дипломатија, који су органи укључени у такву делатност; средства – врста и висина за ове намене и показатељи и подршка. Коришћење ових параметара је имало за циљ прибављање свеобухватних и упоредивих показатеља о стању и ефикасности културне дипломатије сваке од посматраних држава чиме би се добијени подаци лакше могли упоређивати и коментарисати, а све у циљу извођења закључака – које су то мере, средства, начини и механизми којима би културна дипломатија могла најефикасније да допринесе афирмацији одређене државе у међународним односима.

У прикупљању и обради ових података, ауторке су се суочиле и са низом проблема међу којима посебно истичу да је прибављање података било тешко и компликовано, да подаци нису били систематизовани на једном месту, већ су се налазили код већег броја различитих органа, извор информација је био оскудан, а информације непотпуне, делимичне и контрадикторне. Програмске активности често нису описиване потпуно и свеобухватно са изворима финансирања, као и разуђеност и бројност органа у појединим државама које се баве овом проблематиком.

Без обзира на низ проблема са којима су се ауторке током истраживања стања и перспектива културне дипломатије сусреле, ипак се на основу добијених података може рећи да већима посматраних држава експлицитно сматра културну дипломатију као интегрални или значајан део њихове спољне политике (заједно са политиком и економијом). Тако схваћена културна дипломатија се у великој мери своди на подршку за спровођење и унапређивање спољне политике, односно као део националног дипломатског репертоара.

Логично је да постоје и одређене веће или мање разлике у схватањима културне дипломатије између појединих држава, што зависи од њиховог политичког, економског и културног нивоа, стања и потреба у одређеном времену, односа према другим државама, традиције и сл. Тако се Јапан залаже за политику која би требало да представи целом свету јапанску културу, док Француска комбинује традиционалну промоцију француске културе и језика са нагласком на сопствени културни плурализам и различитост. Насупрот њима, Аустралија, Аустрија, Канада и Велика Британија теже да исправе оно што се сматра традиционалним и застарелим имиџом. За то време Холандија покушава да развије међународни имиџ слободне „дуке културе“ или међународно место сусрета. Сингапур пак тежи да успостави слику глобалног града за информације, комуникације и уметност, док Шведска наглашава своју традиционалну улогу у трајном економском, социјалном, демократском, културном и хуманом раду и сарадњи. Такође се код појединих држава, при анализи стања њихове спољне културне политике, уочава да оне у већој или мањој мери, у одређеном временском периоду, дају предност економским, дипломатским и (или) културним приоритетима, док се у сваком случају наглашава „регионални географски приоритет“ у свим областима културне дипломатије што може бити и корисно за нашу државу у правцу унапређивања међусобних веза и добросуседске сарадње са државама у региону Југоисточне Европе.

Иако се називи специфичних културних програма разликују између појединих анализираних држава, ипак се може идентификовати заокружени систем културне дипломатије који укључује следеће активности (репертоар): размена појединаца у образовне и културне сврхе; изложбе и гостовања уметника у иностранству; спонзорисање семинара и конференција у земљи и иностранству који укључују и међународно учешће; подршка програмима и институцијама за учење језика; подршка инфраструктури у форми културних института или центара (као што је нпр. немачки Гете институт, Британски савет, шпански центар „Сервантес“, француски Културни центар); средства за особље и запослене у институцијама у држави и у иностранству; подршка за програме државних студија; међународна сарадња у културним програмима и пројектима, посебно онима који укључују учеснике из више држава; и активности које су везане за размену културних производа и услуга.

Најобимнији и најзначајнији део књиге „Културна дипломатија“ је посвећен анализи међународних културних односа појединих држава. На овом месту су анализирани садржаји међународне културне политике у следећим државама као што су: Аустралија, Аустрија, Француска, Холандија, Јапан, Канада, Сингапур, Шведска и Велика Британија. Компаративна анализа садржаја и активности у оквиру међународних културних политика ових држава је узела у обзир следеће елементе: терминологију и улогу – како се свака од појединих држава односи према културној дипломатији и како је посматра; циљеви и приоритети; структура – како се води културна дипломатија, који су органи укључени у такву делатност; средства – врста и висина за ове намене и показатељи и подршка. Да би излагање ове врсте било свеобухватно, на крају су ауторке упоредиле садржаје културних дипломатија анализираних држава са културном дипломатијом САД као најмоћније и најутицајније не само политичке, економске и војне силе, већ свакако и културне силе, како би се на бази таквих поређења дала и практична упутства која су оне назвале „Успешна дипломатија – примери добре праксе у културној дипломатији“ чиме завршавају своју студију.

Иако је ова књига намењена првенствено посленицима у области културе и међународних односа, односно дипломатије, она свакако представља и користан приручник и извор неопходних сазнања свима који се у процесу школовања и специјализације баве овом облашћу, али и свима који се у свакодневном раду у различитим културно-образованим садржајима сусрећу са „међународном компонентом сарадњом“. На тај начин је употребљивост и корисност издања ове врсте подигнута на највиши ниво управо због компаративне анализе различитих садржаја у области културне дипломатије које примењују поједине државе. Такав извор сазнања може да буде корисно упутство и за конципирање, вођење и унапређење културне дипломатије Србије, и то како према државама у окружењу, тако и према државама у Европској унији, односно оним државама у којима се налази већи број наших грађана (на трајном или привременом боравку).

У излагању ове обимне и сложене материје која задире у различите области: права, политикологије, културе и међународних односа ауторке су вешто користиле расположиву литературу и изворе података. Ове одлике указују да се ради о аналитичко-синтетичком практичном раду који има велику практичну и употребну

Ана Јовашевић

вредност, а његовим објављивањем читаоци у Србији су добили јединствену прилику да се упознају са тенденцијама у културној дипломатији савременог света што ће им свакако бити од користи за успешније укључивање у различите облике међународне културне, образовне и уметничке размене.